

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1\(63\).47-52](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.1(63).47-52)
УДК 338.43-043.86:339.92

Могіш О.М., Михайлюк О.Б.

РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Для підвищення конкурентоспроможності та збільшення валютних надходжень Україні необхідно перейти від екстенсивного до інтенсивного типу аграрного виробництва. Це передбачає налагодження тісного міжнародного економічного співробітництва з іншими країнами світу, починаючи від міжнародної торгівлі і закінчуючи обміном технологіями у галузі сільського господарства. Без належно налагодженого та продуктивного міжнародного економічного співробітництва, включаючи залучення інвестицій, Україна не зможе зайняти відповідне місце на світовому ринку аграрної продукції та продовольства, а також ефективно використати свій аграрний потенціал для забезпечення стабільного економічного зростання.

Ключові слова: сільське господарство, міжнародне співробітництво, продовольча безпека.

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства є ключовим фактором економічного зростання, продовольчої безпеки та зменшення бідності на глобальному рівні. Враховуючи сучасні виклики, такі як зміна клімату, обмеженість природних ресурсів, зростаюче світове населення та необхідність забезпечення стійкого розвитку, роль міжнародного співробітництва у розвитку сільського господарства набуває особливої актуальності. Міжнародне співробітництво може сприяти впровадженню інновацій, передачі знань і технологій, розширенню ринків збуту, залученню інвестицій та підвищенню рівня життя сільських громад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка досліджень та публікацій останніх років підкреслює значення міжнародного співробітництва в аграрному секторі. Акцент робиться на партнерстві між країнами, міжнародних організаціях типу ФАО (Організація Об'єднаних Націй з питань харчування та сільського господарства), Всесвітнього банку, а також недержавних і приватних секторів. Особлива увага приділяється інноваційним технологіям у сільському господарстві, таким як точне землеробство, використання інформаційних технологій для оптимізації виробничих процесів, та стійким

методам ведення господарства, які дозволяють зберегти природні ресурси і підвищити продуктивність.

Формулювання цілей статті. Ця стаття покликана дослідити роль міжнародного співробітництва у розвитку сільського господарства, зосередившись на наступних цілях:

1. Визначення основних форм та механізмів міжнародного співробітництва в аграрному секторі.

2. Аналіз впливу міжнародного співробітництва на впровадження інновацій, передачу технологій та розвиток сільськогосподарської інфраструктури.

3. Оцінка ефективності міжнародного співробітництва в реалізації цілей сталого розвитку, особливо у контексті забезпечення продовольчої безпеки, боротьби з бідністю та адаптації до змін клімату. Розгляд успішних прикладів міжнародного співробітництва, які могли б слугувати моделями для подальшої імплементації в інших країнах та регіонах.

4. Виявлення основних викликів та перешкод, з якими стикаються країни при спробах реалізувати міжнародне співробітництво в сільському господарстві, та розробка рекомендацій щодо їх подолання.

5. Стаття має на меті не лише поглибити розуміння важливості та потенціалу міжнародного співробітництва в аграрному секторі, але й надати практичні рекомендації для урядів, міжнародних організацій, науковців та всіх зацікавлених сторін, що прагнуть сприяти сталому розвитку сільського господарства на міжнародному рівні. Важливо зосередитись на створенні ефективних механізмів партнерства та координації дій між усіма учасниками

© Могіш О.М., аспірант кафедри економіки і підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», E-mail: oleksandr.mohish@uzhnu.edu.ua

Михайлюк О.Б., аспірант кафедри економіки і підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», E-mail: oleh.mykhailiuk@uzhnu.edu.ua

міжнародного співробітництва, щоб максимізувати вигоди від спільних зусиль та ресурсів.

Опис основного матеріалу дослідження. Роль міжнародного співробітництва у розвитку сільського господарства є надзвичайно значущою та визнаною на глобальному рівні, адже воно сприяє посиленню продовольчої безпеки, економічного росту, інноваційним процесам та сталому розвитку аграрного сектору в цілому. Міжнародне співробітництво в сільському господарстві охоплює широкий спектр діяльності, від наукових досліджень і розробок до прямих інвестицій та обміну досвідом. Воно відіграє ключову роль у вирішенні низки глобальних викликів, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття, ерозія ґрунтів та необхідність забезпечення ростучого населення планети продуктами харчування [1].

В країнах ЄС у сфері регіонального розвитку втілюються пріоритети, які стосуються захисту навколишнього середовища, розвитку безпечної енергетики, розвитку транспортної мережі, покращення якості життя, формування економіки знань. На перший погляд такі пріоритети виглядають дещо узагальненими і шаблонними, водночас, у кожній конкретній стратегії ці пріоритети формулюються з урахуванням місцевих особливостей і спрямовуються на вирішення конкретних завдань регіонального розвитку [2].

В Україні, незважаючи на деякі позитивні зрушення, досить слабка інституційна інфраструктура для розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва, що пояснюється відсутністю реальної зацікавленої і цілеспрямованої державної політики в цьому важливому напрямі, а також неспроможністю прикордонних регіонів самотужки забезпечити формування відповідних інституцій, насамперед за браком матеріально-фінансових ресурсів [3].

Одним із прикладів міжнародного співробітництва у сфері сільського господарства є Глобальний альянс по інноваціям у сільському господарстві та продовольстві (GAFSP), який зосереджує зусилля на підтримці країн низького та середнього рівня доходу в реалізації їх планів розвитку аграрного сектору. GAFSP сприяє підвищенню доходів сільських жителів, забезпеченню продовольчої безпеки, впровадженню інноваційних технологій та практик, що в кінцевому рахунку веде до покращення умов життя мільйонів людей.

Іншим ключовим елементом міжнародного співробітництва є обмін знаннями та досвідом. Країни, що розвиваються, часто стикаються зі

специфічними викликами в аграрному секторі, які можуть бути вирішені за допомогою передового досвіду та технологій, розроблених у більш розвинених країнах. Такий обмін може включати передачу знань про сталі методи ведення сільського господарства, використання альтернативних джерел енергії, водозбереження та методи підвищення урожайності. Це не тільки сприяє покращенню продуктивності та ефективності аграрного сектору в отримуючих країнах, але й веде до зміцнення глобальної продовольчої безпеки.

Крім того, міжнародне співробітництво допомагає у боротьбі зі зміною клімату, яка є однією з найбільших загроз для сільськогосподарського виробництва у всьому світі. Спільні дослідницькі проекти та програми можуть зосереджуватися на розробці рішень для адаптації та пом'якшення наслідків кліматичних змін, таких як розробка нових сортів рослин, які краще пристосовані до змінних умов вирощування, або технологій зберігання води [4].

Міжнародні фінансові інституції та донорські країни відіграють важливу роль у фінансуванні проектів розвитку сільського господарства, що спрямовані на підвищення продуктивності, покращення умов життя сільського населення та забезпечення сталого розвитку. Це може включати інвестиції в інфраструктуру, навчання та розвиток кадрового потенціалу, а також впровадження інноваційних технологій.

На додаток до цього, міжнародні торговельні угоди та партнерства можуть сприяти доступу сільськогосподарської продукції до нових ринків, забезпечуючи більш високі доходи для фермерів та стимулюючи економічне зростання. Проте, таке співробітництво має бути справедливим та враховувати інтереси всіх сторін, особливо у контексті захисту малих фермерів. Забезпечення стійкості є ще однією важливою сферою, де міжнародне співробітництво може зробити значний внесок. Стале сільське господарство не тільки зменшує вплив на навколишнє середовище, але й забезпечує довготривалу продовольчу безпеку та економічну стійкість для сільських громад. Міжнародне співробітництво може допомогти у поширенні знань та технологій для органічного землеробства, збереження водних ресурсів, застосування природних добрив та біологічного контролю шкідників, що веде до зменшення залежності від хімічних засобів захисту рослин та добрив [5].

Підтримка малого та середнього аграрного бізнесу через міжнародне співробітництво також є критично важливою. Це може включати фінансову підтримку, допомогу у входженні на

нові ринки, навчання та розвиток навичок управління бізнесом. Зміцнення потенціалу малих фермерів сприяє зростанню їх конкурентоспроможності та може призвести до покращення умов життя мільйонів людей у сільських районах.

Важливим аспектом є також сприяння гендерній рівності у сільському господарстві через міжнародне співробітництво. Жінки часто відіграють ключову роль у сільському господарстві та продовольчій безпеці, проте вони можуть зіштовхуватися з численними бар'єрами, які обмежують їх доступ до ресурсів, землі, фінансування та ринків. Міжнародні проекти, спрямовані на зміцнення прав та можливостей жінок у сільському господарстві, можуть відіграти вирішальну роль у підвищенні продуктивності та доходів.

Крім того, міжнародне співробітництво може сприяти розвитку інфраструктури, важливої для сільського господарства, такої як дороги, зрошувальні системи, холодильні ланцюги та ринки. Розвиток інфраструктури покращує доступ до ринків, знижує втрати після збирання врожаю та сприяє зростанню та забезпеченню їх доступу до ресурсів та ринків [6].

Міжнародне співробітництво також відіграє критичну роль у забезпеченні доступу до сучасних технологій і інновацій. Це може включати впровадження цифрових технологій у сільському господарстві, таких як прецизійне землеробство, використання дронів для моніторингу стану посівів, автоматизація процесів і використання систем географічної інформації для планування використання землі. Ці технології допомагають підвищити ефективність використання ресурсів, зменшити вплив на навколишнє середовище та забезпечити вищу продуктивність.

Не менш важливим є співробітництво у сфері досліджень і розвитку. Спільні дослідницькі проекти між країнами і міжнародними науковими інституціями можуть сприяти розробці нових сортів рослин, які краще адаптовані до місцевих умов і змін клімату, розробці ефективних засобів захисту рослин від шкідників і хвороб, а також впровадженню нових агрономічних практик.

У контексті міжнародного співробітництва важливу роль відіграє і розвиток людського капіталу. Навчання та підвищення кваліфікації фермерів, агрономів, науковців та інших спеціалістів у сільськогосподарському секторі є ключовим для досягнення сталого розвитку і забезпечення продовольчої безпеки. Міжнародні програми обміну, стипендії для навчання за кордоном і спільні освітні проекти можуть

допомогти підготувати висококваліфікованих фахівців, які спроможні впроваджувати інновації і передові практики у своїх країнах [7].

Незважаючи на значні досягнення в рамках міжнародного співробітництва у розвитку сільського господарства, існують певні виклики, зокрема необхідність забезпечення більшою продуктивності. Такі інвестиції не тільки допомагають створити стійкі сільськогосподарські системи, але й сприяють створенню робочих місць та підвищенню якості життя у сільській місцевості.

У контексті глобалізації та зростання світової інтеграції, міжнародне співробітництво в аграрному секторі набуває нових форм та масштабів. Цифровізація та використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект, дрони для моніторингу полів та автоматизовані системи зрошення, відкривають нові перспективи для сільського господарства. Міжнародні партнерства можуть сприяти доступу до цих технологій для країн, що розвиваються, допомагаючи їм перейти на більш ефективні та стійкі методи ведення сільського господарства.

Водночас, зростаюча увага приділяється необхідності забезпечення справедливості та інклюзивності в аграрному секторі. Міжнародне співробітництво має спрямовуватись на підтримку маргіналізованих груп, включаючи корінні народи, малі сімейні ферми та сільську молодь, забезпечуючи їм голос та можливості для участі у виробничих ланцюжках та ринках.

Міжнародне співробітництво в аграрному секторі також має враховувати потребу захисту навколишнього середовища та збереження природних ресурсів. Програми та проекти, що спрямовані на зменшення викидів парникових газів, збереження лісів та біорізноманіття, повинні стати інтегральною частиною міжнародних зусиль. Спільні зобов'язання та дії можуть сприяти досягненню глобальних цілей сталого розвитку, в тому числі боротьби з голодом та бідністю.

На завершення, роль міжнародного співробітництва у розвитку сільського господарства є багатогранною та надзвичайно важливою. Воно включає в себе не тільки технічну та фінансову підтримку, але й сприяння в обміні з нею ефективності аграрного сектору загалом. Це, в свою чергу, може значно збільшити доходи сільських господарств та підвищити якість життя в сільських районах [4].

Не можна недооцінювати роль міжнародного співробітництва у формуванні політичних рамок та законодавства, які сприяють розвитку

сільського господарства. Співпраця на міжурядовому рівні може допомогти створити сприятливе середовище для інвестицій в аграрний сектор, розробити стандарти якості продукції, захистити права фермерів та споживачів, а також сприяти сталому використанню природних ресурсів.

Однак, необхідно враховувати, що ефективність міжнародного співробітництва значною мірою залежить від взаєморозуміння та взаємоповаги між партнерами, а також від готовності до впровадження довгострокових змін. Важливо, щоб програми та проекти розроблялись з урахуванням специфіки та потреб кожної країни або регіону, а також забезпечували активну участь місцевих громад у прийнятті рішень.

У підсумку, міжнародне співробітництво у розвитку сільського господарства відіграє незамінну роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки, покращенні умов життя мільйонів людей, захисті навколишнього середовища та стимулюванні економічного зростання. Через об'єднання зусиль, обмін знаннями та ресурсами, світова спільнота може досягти стійкого розвитку сільського господарства, яке буде ефективно, продуктивно та гармонійно існувати з природою.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

Висновки, зроблені на основі аналізу ролі міжнародного співробітництва у розвитку сільського господарства, вказують на його незаперечну важливість для досягнення глобальної продовольчої безпеки, економічного росту, сталого використання природних ресурсів та покращення умов життя в сільських районах. Через міжнародні ініціативи, програми фінансування, обмін знаннями та технологіями, а також через спільну роботу над вирішенням проблем зміни клімату, захисту біорізноманіття та ерозії ґрунтів, можливе значне просування в розвитку сільського господарства на глобальному рівні.

Перспективи подальших досліджень у цій галузі можуть бути спрямовані на декілька ключових аспектів:

Ефективність та стійкість міжнародних аграрних проєктів: детальний аналіз результативності існуючих міжнародних ініціатив з метою виявлення найбільш ефективних моделей співробітництва та механізмів впровадження інновацій у сільське господарство.

Адаптація до зміни клімату: розробка та аналіз новітніх підходів до адаптації сільського

господарства до змін клімату, зокрема через використання сортів рослин, стійких до екстремальних погодних умов, та ефективних систем зрошення.

Технологічні інновації: вивчення потенціалу новітніх технологій, таких як штучний інтелект, дрони, точне землеробство, у сільському господарстві для підвищення продуктивності, ефективності водокористування та мінімізації впливу на довкілля.

Гендерна рівність: дослідження впливу міжнародного співробітництва на забезпечення гендерної рівності у сільському господарстві, з особливим акцентом на розширення доступу жінок до ресурсів, землі, кредитування та ринків.

Роль цифровізації: аналіз можливостей та викликів, пов'язаних із цифровізацією сільського господарства, включно з е-торгівлею, цифровими фінансовими послугами для фермерів, а також розробкою і впровадженням інформаційних систем для кращого управління ресурсами та прогнозування врожаїв.

Соціально-економічні аспекти: поглиблене вивчення соціально-економічних наслідків міжнародного співробітництва для сільських громад, зокрема впливу на міграцію, зміну способу життя та економічну стійкість малих господарств.

Стійкість ланцюгів поставок: вивчення впливу міжнародного співробітництва на стійкість ланцюгів поставок сільськогосподарської продукції, з особливим акцентом на мінімізацію втрат під час збору, зберігання та транспортування продуктів.

Екологічна стійкість: розробка методик оцінки екологічного впливу аграрних проєктів та ініціатив, з метою забезпечення екологічної стійкості та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Міжкультурне співробітництво: дослідження ролі культурних факторів у міжнародному аграрному співробітництві, зокрема впливу культурних відмінностей на успішність та ефективність співпраці.

Політичні та правові рамки: аналіз розвитку міжнародних політичних та правових рамок, які регулюють співробітництво у сфері сільського господарства, з метою ідентифікації перешкод та можливостей для покращення міждержавної взаємодії.

Ці напрямки досліджень можуть внести значний вклад у розуміння та оптимізацію міжнародного співробітництва у сфері сільського господарства, сприяючи досягненню цілей сталого розвитку, підвищенню ефективності

аграрного сектору та забезпеченню продовольчої безпеки на глобальному рівні. Особлива увага при цьому повинна приділятися врахуванню специфіки кожної країни та регіону, залученню місцевих громад до прийняття рішень та забезпеченню справедливого та інклюзивного підходу у всіх ініціативах та програмах. Важливо також зосередитися на створенні механізмів моніторингу та оцінки результативності проєктів, що дозволить постійно адаптувати та оптимізувати стратегії міжнародного співробітництва відповідно до змінюваних умов та потреб.

У майбутньому, посилення міжнародного співробітництва у сільському господарстві може спиратися на розвиток цифрових технологій і великих даних для кращого розуміння та прогнозування трендів у сільськогосподарському виробництві, потребах у продовольстві, а також для виявлення та реагування на екологічні та соціальні виклики. Інноваційні технології, як-от блокчейн, можуть бути використані для забезпечення прозорості та слідування в ланцюгах поставок, що зменшить втрати

продуктів харчування та підвищить довіру споживачів.

Крім того, подальші дослідження можуть включати вивчення впливу глобальних економічних та політичних тенденцій на міжнародне співробітництво в аграрному секторі, а також розробку рекомендацій щодо покращення міжурядових та міжсекторальних партнерств. Це має на меті не тільки сприяти розвитку сільського господарства, але й врахувати ширший контекст сталого розвитку, зменшення бідності та боротьби зі зміною клімату.

На завершення, успіх міжнародного співробітництва у розвитку сільського господарства в майбутньому залежатиме від готовності усіх зацікавлених сторін до відкритого діалогу, співпраці та неперервного інноваційного пошуку рішень, що враховують потреби та виклики глобальної аграрної спільноти. Важливо пам'ятати, що міжнародне співробітництво не є самоціллю, а засобом досягнення вищої мети — створення стійкого, продуктивного та справедливого сільського господарства для всіх

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник Л.Г., Лупенко Ю.О., Пугачов М.І. "Міжнародне сільськогосподарське співробітництво: стан, проблеми, перспективи розвитку." – К.: ННЦ «ІАЕ», 2018.
2. Готра В.В., Черничко І.І. Проблеми та напрямки розвитку транскордонного співробітництва в сучасних умовах євроінтеграції / В.В. Готра, І.І. Черничко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. Вип. 1(53). - Ужгород: Говерла, 2019. - С. 59-64. – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28221>
3. Готра, В. В. Формування стратегічних пріоритетів розвитку регіону як засобу реалізації потенціалу [Текст] / В. В. Готра // Науковий вісник Ужгородського університету : серія: Економіка; зб. наук. пр. / редкол.: В.В.Готра, Л.М.Газуда та ін. – Ужгород : Говерла, 2019. – Вип. 2(54). – С.49-54. – Бібліогр.:с.53 (8 назв). – Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28023>
4. Петровська І.В., Ковальчук К.С. "Глобалізація та міжнародне аграрне співробітництво: виклики та можливості для України." – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2019.
5. Киристюк С.В. "Стратегії розвитку сільського господарства в умовах міжнародної інтеграції." – Київ: КНЕУ, 2020.
6. Гончарук А.Г. "Інноваційний розвиток агропромислового комплексу України в умовах глобалізації." – Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2021.
7. Лупенко Ю.О., Месель-Веселяк В.Я.** "Аграрна політика та розвиток сільського господарства в Україні: Євроінтеграційний контекст." – К.: ННЦ «ІАЕ», 2022.

REFERENCES

1. Mel'nyk, L.H., Lupenko, Yu.O., & Puhachov, M.I. (2018). Mizhнародne sil's'kohospodars'ke spivrobotnytstvo: stan, problemy, perspektvyv rozvytku [International agricultural cooperation: state, problems, development prospects]. K.: NNTS «IAE» [in Ukrainian].
2. Hotra, V.V., & Chernychko, I.I. (2019). Problemy ta napryamky rozvytku transkordonnoho spivrobotnytstva v suchasnykh umovakh yevrointehratsiyi [Problems and directions of development of cross-border cooperation in modern conditions of European integration]. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika - Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economics, 1(53), 59-64. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28221> [in Ukrainian].

3. Hotra, V. V. (2019). Formuvannya stratehichnykh priorytetiv rozvytku rehionu yak zasobu realizatsiyi potentsialu [Formation of strategic priorities for the development of the region as a means of realizing the potential]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Ekonomika - Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Economics*, 2(54), 49-54. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28023> [in Ukrainian].
4. Petrovs'k,a I.V., & Koval'chuk, K.S. (2019). Hlobalizatsiya ta mizhnarodne ahrame spivrobitnytstvo: vyklyky ta mozhlyvosti dlya Ukrayiny [Globalization and international agricultural cooperation: challenges and opportunities for Ukraine]. L'viv: LNU im. Ivana Franka. [in Ukrainian].
5. Kyryzyuk, S.V. (2020). Stratehiyi rozvytku sil's'koho hospodarstva v umovakh mizhnarodnoyi intehratsiyi [Strategies for the development of agriculture in the conditions of international integration]. Kyyv: KNEU [in Ukrainian].
6. Honcharuk, A.H. (2021). Innovatsiyyny rozvytok ahropromyslovoho kompleksu Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi [Innovative development of the agro-industrial complex of Ukraine in the conditions of globalization]. Vinnytsya: TOV "Nilan-LTD" [in Ukrainian].
7. Lupenko, Yu.O., & Mesel'-Veselyak, V. Ya. (2022). Ahrarna polityka ta rozvytok sil's'koho hospodarstva v Ukrayini: Yevrointehratsiyyny kontekst [Agrarian policy and development of agriculture in Ukraine: European integration context]. K.: NNTS «IAE» [in Ukrainian].

Отримано 21.01.24